

Téměř každý sedmý občan České republiky má problémy s bydlením. Mezi nejohroženější patří seniorky i děti, ukazuje nová zpráva Za bydlení

Praha, 8. 10. 2024

Problémy s bydlením a bytová nouze jsou v České republice nadále na vzestupu. Česko je na křižovatce. Buď schválí Zákon o podpoře bydlení a vydá se tak na cestu ukončování bytové nouze a obchodu s chudobou, nebo tento zákon odmítne a zbytečné trápení dětí v bytové nouzi a parazitování obchodníků s chudobou na dávkovém systému bude pokračovat. Vláda si musí splnit domácí úkol a v souladu se svým Programovým prohlášením přijmout Zákon o podpoře bydlení, na kterém pracuje třetím rokem a který podporuje široké spektrum klíčových aktérů. Vyplývá to ze Zprávy o vyloučení z bydlení za rok 2024, jejíž hlavní závěry představila [iniciativa Za bydlení](#) v úterý 8. října na tiskové konferenci v Praze. Zpráva představuje rozsah bytové nouze, ve které se podle ní nachází přibližně 161 000 lidí včetně 62 000 dětí. Dohromady má podle zprávy nějaký druh závažných problémů s bydlením 1,6 milionu obyvatel ČR. Přibližuje také, jak z bytové nouze, chybějící prevence a stávajícího legislativního vakua profitují obchodníci s chudobou. Specificky pak ukazuje, jak bytová nouze dopadá na děti. Zákon o podpoře bydlení, který podle odborníků plně splňuje [8 bodů z 10 dobrého zákona pro řešení bytové nouze](#), mezitím „zamrzl“ ve druhém čtení v Poslanecké sněmovně.

Tiskové konference se kromě zástupců iniciativy Za bydlení zúčastnila také předsedkyně Výboru pro sociální politiku senátorka Miluše Horská, zmocněnkyně vlády pro lidská práva Klára Šimáčková Laurenčíková a vedoucí oddělení rovného přístupu ke vzdělávání a ústavní výchovy z Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy Martina Štěpánková Štýbrová.

Problémy s bydlením už se netýkají jen nejchudší části společnosti

„Už před vznikem zprávy jsme z jiných analýz věděli, že bytová nouze je závažný problém. Problém, který se sám nevyřeší. Výsledky, které zpráva přináší, ale jasně ukazují, o jak rozsáhlý problém se jedná a že je potřeba ho začít řešit systémově. Problémy s bydlením už se zdaleka netýkají jen nejchudší části naší společnosti. Energetická krize a další faktory ovlivnily náklady nájemního bydlení, které se stává nedostupným, nebo špatně dostupným pro stále větší počet lidí. Dnes je 300 000 lidí ohroženo ztrátou bydlení, žijí převážně v nájmu a 100 000 z nich tvoří děti do 18 let. Ta čísla jsou alarmující. Politici

by se tomu problému měli postavit čelem a schválit Zákon o podpoře bydlení. Bez něj se tento problém nevyřeší,” říká Jan Klusáček, autor analýzy z iniciativy Za bydlení.

Bytovou nouzi ani byznys s chudobou není možné ukončit bez Zákona o podpoře bydlení

„Bytovou nouzi chápeme jako stav vyloučení ze standardního bydlení,“ vysvětluje Klusáček. Kromě lidí bez střechy nad hlavou se bytová nouze týká také domácností přebývajících v azylových domech a na ubytovnách nebo v extrémně přelidněných či nevyhovujících bytech.

„Hlavní příčinou bytové nouze a byznysu s chudobou je faktický monopol obchodníků s chudobou na poskytování bydlení lidem, kteří nemají jinou možnost. Ani jedno není možné výrazně omezit bez přijetí Zákona o podpoře bydlení, díky němuž dojde ke zvýšení nabídky vyhovujícího bydlení pro lidi vylučované z běžného nájemního trhu a vznikne tak konkurence pro obchodníky s chudobou, u kterých nikdo dobrovolně nebydlí,“ doplňuje Klusáček.

Zpráva ukazuje, že samotné omezování dávek na bydlení téměř nic neřeší. Lidé, kteří nemají jinou možnost bydlení, se tím ze spárů obchodníků s chudobou nedostanou a všechny negativní dopady bytové nouze a byznysu s chudobou na jejich oběti (zejména ohrožené děti) i na okolí (sousedství, školy ad.) přetrvávají.

Byznys s chudobou je zneužívání skutečnosti, kdy je mnoho lidí vyloučeno z trhu s vyhovujícím bydlením za adekvátní cenu, kvůli čemuž mají obchodníci s chudobou prakticky monopol na poskytování ubytování těmto lidem. To umožňuje obchodníkům s chudobou parazitovat na systému dávek na bydlení a vykořisťovat tak znevýhodněné lidi.

„Čím více lidí se do bytové nouze dostane, tím výhodnější to pro obchodníky s chudobou je, protože kdyby lidé měli na výběr, tak raději zvolí důstojné bydlení, než nevhlednou a nevyhovující ubytovnu někde za městem. Lidé ale kvůli chybějícímu řešení na výběr většinou nemají. Zákon o podpoře bydlení by dostal lidi ze spárů obchodníků s chudobou a pomohl by jim dostat se do standardního bydlení, které je základem normálního způsobu života. Stát by na tom navíc ve výsledku [ušetřil ročně miliardy](#), které dnes vynakládá na bytovou nouzi,“ vysvětluje Klusáček.

Ukončování bytové nouze je klíčovým předpokladem pro zmírňování ohrožení a traumatizace dětí a snížení počtu dětí ve státní péči

Bytová nouze má negativní vliv na naplňování základních potřeb dětí, jejich bezpečí a významně zvyšuje riziko jejich ohrožení. Je také jedním z nejčastějších důvodů umístování dětí do zastaralé a zároveň velmi nákladné institucionalizované státní náhradní péče, která stojí daňové poplatníky přibližně 12 miliard korun ročně. Až v polovině případů odebrání dětí je jedním z důvodů právě špatná bytová situace rodiny.

Dokonce to platí i pro bývalé kojenecké ústavy, které by měly být primárně zdravotní službou. „Z nového průzkumu mezi bývalými kojeneckými ústavami realizovaného MPSV vyplývá, že z důvodu bytové nouze se nachází v těchto zařízeních alarmujících 60 % dětí,” vysvětluje Barbora Křížanová z Iniciativy 8000 důvodů, která dlouhodobě usiluje o to, aby nedocházelo ke zbytečnému umístování dětí do ústavní péče.

Ukazuje se také, že bytová nouze má negativní vliv na psychiku dětí, ve kterých špatné zkušenosti z dětství mnohdy mohou zanechat traumata na celý život.

„Mnoho dětí se do bytové nouze již narodí. Všichni se asi shodneme na tom, že dítě si rodinu nevybírá. Proto si myslím, že by společnost neměla trestat děti za to, že se narodí do chudé rodiny, která má problémy s bydlením. Stát by se měl zasadit o to, aby děti mohly žít se svými rodiči v důstojných podmínkách, bytová nouze se totiž často přenáší z generace na generaci a pokud se nám nepodaří tento trend zvrátit, tak tu další desetitisíce dětí vyrostou bez domova. Každé dítě má právo na bezpečný domov, kde se může zdravě rozvíjet a připravovat na dospělý život,“ upozorňuje zmocněnkyně pro lidská práva Klára Šimáčková Laurenčíková.

Ukončování bytové nouze je šancí na vzdělání pro děti v bytové nouzi

„Bytová nouze zvyšuje ohrožení dětí násilím a má negativní vliv na naplňování jejich základních potřeb například v oblasti hygieny, spánku a stravy. Vedle toho zvyšuje výrazně riziko umístění dítěte mimo rodinu. Má také negativní vliv na školní docházku. Právě vzdělání je přitom pro děti zásadní, protože dítě s ukončeným vzděláním má větší šanci sehnat si dobrou práci, díky které se vymaní z kruhu chudoby. Vzdělání by tedy mělo být prioritou, kterou však nelze plně realizovat bez důstojného bydlení, kde má dítě svůj prostor na učení a nemusí se každý den bát, že o bydlení přijde,“ říká Martina Štěpánková Štýbrová, vedoucí oddělení rovného přístupu ke vzdělávání a ústavní výchovy z Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy.

Podpora v bydlení je šancí pro oběti domácího násilí

V posledním roce zažilo fyzické nebo sexuální násilí 78 tisíc českých žen ve věku 18 až 70 let, a přibližně 47 tisíc mužů. Lze odhadovat, že přibližně 100 tisíc lidí v Česku aktuálně žije v domácnosti s násilníkem. Absence alternativního bydlení je jednou z významných překážek pro to, aby oběti domácího násilí opustily domácnost, kterou s násilníkem sdílí.

„Je naprosto nepřijatelné, aby ve vyspělé společnosti oběti domácího násilí byly nuceny žít s agresorem jenom proto, že nemají kam jít. Díky podpoře v bydlení, která oběti umožní získat normální bydlení, může dojít ke včasnému opuštění domácnosti před tím, než dojde k eskalaci násilí, které může vyústit v těžké zranění oběti. Azylové domy představují jenom dočasné řešení a jejich kapacity jsou navíc bohužel nedostatečné. Potřebujeme, aby byl Zákon o podpoře bydlení v Poslanecké sněmovně schválen co nejdříve, oběti

domácího násilí nemohou na řešení čekat dalších 10 let,“ apeluje senátorka Miluše Horská.

Energetická chudoba za poslední roky narostla

Energetická chudoba je stav, kdy domácnost s podprůměrným příjmem buď přiznává, že si nemůže dovolit dostatečně vytápět byt, nebo přiznává dluhy na energiích, nebo vydává na energie více než 20 % svého čistého měsíčního příjmu a současně se nachází v chudobě. Mezi lety 2020 a 2023 došlo k téměř zdvojnásobení počtu obyvatel ČR, kteří se v energetické chudobě nacházejí. V roce 2020 to bylo 770 000 osob a v roce 2023 už 1 330 000 osob.

„Jedním z nástrojů, který pomáhá lidem zvládat zvyšující se náklady na bydlení a energie je i příspěvek na bydlení, který však stále velká část oprávněných žadatelů nečerpá. Například pro starší lidi je často stigmatem jít si žádat o dávky na Úřad práce. Schválení Zákona o podpoře bydlení by v obcích s rozšířenou působností umožnilo vznik kontaktních míst pro bydlení, na kterých vyškolený personál pomůže lidem potýkajícím se s vysokými náklady na bydlení. Kdyby stát začal řešit dostupnost bydlení dřív, nemuseli bychom dnes tyto věci řešit. V současné situaci si ale nemůžeme dovolit je neřešit. Tato kontaktní místa dnes fungují v řadě měst a občané i politici napříč politickým spektrem si jejich fungování pochvalují,“ vysvětluje Mikoláš Opletal, mluvčí iniciativy Za bydlení.

„Zajištění dostupného bydlení je důležitým nástrojem při práci s ohroženými rodinami a prevenci odebírání dětí. Již dnes na desítkách místech po České republice fungují Kontaktní místa pro bydlení a další nástroje navržené v Zákoně o podpoře bydlení. Tyto nástroje byly s podporou Ministerstva práce a sociálních věcí v posledních letech testovány a ukázaly se jako funkční pro ukončování bytové nouze rodin i jednotlivců. Nový domov díky nim [našlo přes 1000 lidí](#). Legislativní ukotvení dostupného bydlení přispěje k řešení bytové nouze tím, že tyto nástroje rozšíří po celé České republice, aby se pomoc dostala ke všem, kdo ji potřebují a prioritně do regionů, kde je dnes situace s bytovou nouzí nejhorší,“ říká Petra Kačírková, ředitelka Odboru rodinné politiky, ochrany dětí a sociálního začleňování.

Stávající obecní byty nevyřeší bytovou nouzi ani za 100 let

Ze Zprávy vyplývá, že kdybychom se při řešení bytové nouze spoléhali pouze na stávající obecní bytový fond, nevyřešili bychom bytovou nouzi v České republice ani za 100 let. Se zapojením vyhovujících soukromých bytů, což umožní Zákon o podpoře bydlení, by se do deseti let mohla snížit bytová nouze v Česku zhruba o polovinu.

„Výstavba obecních bytů je pro zlepšení dostupnosti bydlení zásadní, ale nelze se domnívat, že vyřeší bytovou nouzi, protože ti nejohroženější lidé se do obecních bytů často ani nedostanou. Výstavba je také dlouhodobější proces, který je sice nutný, ale

bez provázaného systému pomoci, jehož vybudování umožní Zákon o podpoře bydlení, bytovou nouzi neukončí,” říká ředitelka Platformy pro sociální bydlení Barbora Bírová.

Zákon o podpoře bydlení přispěje k řešení bytové nouze

Ve druhém čtení v Poslanecké sněmovně se v tuto chvíli nachází dlouho očekávaný Zákon o podpoře bydlení, který podle iniciativy Za bydlení a dalších aktérů přispěje zásadním způsobem k řešení bytové nouze. Nástroje obsažené v Zákoně o podpoře bydlení již dnes úspěšně fungují na [desítkách míst v České republice](#). Jsou však financovány převážně z evropských fondů, takže jsou časově omezené a navíc zdaleka nedostatečné z hlediska kapacit. Na absenci zákona upozorňuje také [Ústavní soud](#), podle něhož může dlouhodobá nejistota občanů týkající se bydlení ohrozit důvěru v demokratický právní stát. Vláda se k jeho přijetí zavázala ve svém programovém prohlášení a na jeho přijetí je navázáno 9,6 miliard Kč, o které v případě jeho nepřijetí Česká republika přijde. Už v prosinci roku 2022 [premiér Petr Fiala avizoval](#), že Vláda by mohla zákon do konce roku 2023 schválit. To se sice v květnu letošního roku skutečně stalo, nyní však není jasné, zda současná vládní koalice zákon schválí v Poslanecké sněmovně.

„Poslanci a poslankyně mají příležitost ukázat, že jim nejsou lhostejné osudy dětí v bytové nouzi a že jsme moderní západní země, která umí přijímat funkční zákony v sociální oblasti. Spoléháme se na to, že vládní poslanci a poslankyně návrh schválí. Je to jejich největší příležitost v posledním roce před volbami prokázat, že nejsou asociální, nýbrž že chtějí prosazovat kvalitní sociální politiku založenou na dobré praxi,” uzavírá Opletal.

Kontaktní osoba za iniciativu Za bydlení:

Mikoláš Opletal

Mluvčí iniciativy Za bydlení

+420 774 645 467

Mikolas.opletal@socialnibydeni.org

Více o naší iniciativě se dozvíte na webu zabydleni.org.

„Projekt byl podpořen Nadací OSF z programu Stronger Roots, který je financován Evropskou unií z programu Občané, rovnost, práva a hodnoty (CERV). Program Stronger Roots posiluje odolnost a stabilitu neziskových organizací a přispívá k jejich většímu propojení s veřejností. Vyjádřené názory a stanoviska jsou však pouze názory a stanoviska autora (autorů) a nemusí nutně odrážet názory a stanoviska Evropské unie nebo Nadace OSF. Evropská unie ani Nadace OSF za ně nenesou odpovědnost.“